

OECD Ülkelerinde Sosyal Harcamaların Belirleyicileri

Volkan Kaymaz*

* Araş. Gör., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İ.İ.B.F. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, 34010 İstanbul, TÜRKİYE.
e-posta: volkan.kaymaz@yeniuyyil.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-7556-9507

MAKALE BİLGİSİ

Geliş Tarihi: 06.01.2018
Kabul Tarihi: 20.03.2018
Çevrimiçi Kullanım
Tarihi: 01.06.2018

Anahtar Kelimeler:

Küreselleşme, Sosyal
Harcama, Sağlık,
Eğitim.

ÖZ

Eğitim, sağlık, işsizlik ve gelir dağılımı gibi serbest piyasanın yetersiz kalabildiği konularda düzenleyici kurumlar, sosyal harcamalar ile piyasaya müdahale etmekte, böylece yaşanabilecek toplumsal sorunların önüne geçmektedirler. Bu çalışmanın amacı, 2007-2014 yılları arasında 33 OECD Ülkesinin sosyal harcamalarının ekonomik, demografik ve politik belirleyicilerinin incelenmesidir. Bu sayede sosyal harcamaları etkileyen temel faktörler analiz edilerek, bu harcamaların dışsal faktörlerden en az şekilde etkilenmesi ve planlanan çerçevede doğrultusunda yapılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle hem statik bir analiz olan sabit etkiler yöntemi hem de dinamik bir analiz olan sistem GMM yöntemi ile tahmin yapılmıştır. Yapılan tahmin sonuçlarına göre, sosyal harcamaların zaman içerisinde yavaşça değiştiğine, enflasyonun sosyal harcamaları negatif, işsizliğin ise pozitif etkilediğine ulaşılmış, ekonomik değişkenler açısından bu sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sosyal harcamaları etkileyen önemli faktörlerden biri de genç ve yaşlı nüfusun çalışma nüfusuna göre yüzdesi olduğu sonucuna varılmıştır. Politik değişkenlerin ise sosyal harcamalar üzerinde önemli etkilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Determinants of Social Expenditures in OECD Countries

ARTICLE INFO

Received: 06.1.2018
Accepted: 20.03.2018
Available online: 01.06.2018

Keywords:

Globalization, Social
Expenditure, Health,
Education.

ABSTRACT

Such as education, health, unemployment and income distribution, where free market investments can be inadequate; regulatory agencies prevent social problems by intervening in the market with social spending. The aim of this study is to examine the economic, demographic and political determinants of the social expenditure of 33 OECD countries between 2007 and 2014. Thus, by analyzing the main factors affecting social spending, it is aimed to make these expenditures in the direction of the planned framework, least affected by external factors. For this reason, the fixed effect method and the system GMM method are used. According to the estimated results, social expenditures are slowly changing over time. Inflation affects social spending negatively. Unemployment affects social spending positively. These results are statistically significant in terms of economic variables. One of the important factors affecting social spending is the percentage of young and old population in working population. According to the results, political variables have no significant effects on social expenditures.

Doi: <https://dx.doi.org/10.30855/gjeb.2018.4.2.005>

1. Giriş

19. yüzyılın sonlarından itibaren, önce İngiltere ve sonrasında Almanya gibi sanayileşmesini tamamlamış ülkelerin öncülüğünde yasal ve kurumsal gelişmelerle birlikte bugünkü refah devletlerinin temeli atılmıştır (Özdemir, 2007, s.1). 1929 Buhranı'nın o dönemin yaygın klasik iktisat anlayışının optimal sonuçlar üretmediğini ortaya çıkarması ve Keynes'in iktisat anlayışının popüler olması ile devletin piyasalar üzerindeki müdahalesini arttırması günümüz refah devletlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Refah devleti, vatandaşların refahını arttırmayı hedefleyen ve onlara asgari bir yaşam kalitesini çeşitli politikalar aracılığıyla sunmaya çalışmaktadır. Asa Brings refah devletini, piyasa güçlerini düzenlemek amacıyla devletlerin kasti bir şekilde kamu gücünün kullanılması olarak tanımlamaktadır. Devlet bu gücüyle vatandaşlarına asgari bir ücret garanti etmeli, hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi sosyal durumlarda yardımcı olmalı ve aralarında ayırım yapılmadan sosyal hizmetler sağlamalıdır. (Bringgs, 1961, s. 228)

İkinci Dünya Savaşı'na katılan devletlerin ekonomilerinin olumsuz etkilenmesi, gelir eşitsizliğinin artması, belirsizliğin görüldüğü bu dönemde özel sektörün yatırım harcamalarını kısması refah devletlerine duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Bu durum ülkelerin savaş yaralarını sarması, ekonomilerini yeniden rekabetçi konuma getirebilmeleri için devletin başrolde olduğu Keynesyen sisteme duyulan ilgiyi arttırmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na katılan Avrupa Ülkeleri savaşın tahribatlarını gidermek ve üretim düzeylerini arttırmak adına dış borçlanmaya başvurmuştur. Bu duruma ek olarak Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Ülkeleri'nin ekonomik ve mali bağımsızlıklarını arttırmak, aralarındaki ilişkileri geliştirmek adına Marshall Planı olarak adlandırılan ekonomik yardımlar yapmıştır. Böylece aralarında İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Hollanda gibi ülkeler bulunan on altı Avrupa Ülkesi sosyal harcamaları ve yatırımları arttırabilmiştir.

Refah devletlerinin güç kazanmalarının nedenlerinden biri de Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin komünizm tehdidi olmuştur. Sosyal harcamaların çokluğu ve gelir eşitliği amacına yönelik uygulamaları ile dikkat çeken Sovyetler Birliği'nin bu söylemlerine ABD ve Avrupa Ülkeleri de sosyal harcamalarını arttırarak cevap vermişlerdir. Böylece gelirin bölüşümü, üretimin organize edilmesi ve ekonomik krizler sonucu ortaya çıkan hasarların giderilmesinde devletler aktif rol almaya başlamıştır; ancak refah devleti sosyal fayda ve çıkarları göz önünde tutarken piyasa sisteminin işleyişinden uzaklaşmamış ve sosyalist bir anlayış sergilememiştir (Eser, Memişoğlu ve Özdamar, 2011, s. 203).

1970'li yıllara gelindiğinde artan enflasyon oranı ile işsizliğin beraber görülmesi daha önce görülmemiş stagflasyon kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Orijinal Phillips Eğrisi'nin öngörüsüne ters düşen bu durum, 1973 yılında başlayan ve özellikle sanayileşmiş ülkeleri derinden etkileyen Petrol Krizi, o döneme kadar başarıyla uygulanan Keynesyen politikaların popülerliğini yitirmesi sonucunu doğurmuştur. Monetarist anlayışın ön plana çıktığı bu dönem ile birlikte liberalleşme hareketlerinin etkileriyle devletlerin piyasalardaki rolü giderek azalmış, piyasanın arz yönüne odaklanan neo-liberal iktisat anlayışı hakim olmuştur. Neo-Liberal anlayışla birlikte kamunun müdahalesi azaldıkça sosyal politika uygulamalarında merkezi hükümet yerine kar amacı gütmeyen kuruluşların ve yerel yönetimlerin etkileri artmaya başlamıştır. Böylece sosyal harcamalar gönüllülük esaslı ve daha küçük miktarlarda yapılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte özel sektörün karlı bulmadığı ya da büyük maliyet gerektiren alanlarda devletler piyasada aktif rol almaya devam etmiştir.

Günümüze gelene kadar birçok faktör devletlerin yapısını ve politikaları etkilemiştir. Sosyal harcamalar da bu faktörlerden etkilenecek, zamanla, ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Bu çalışmanın amacı sosyal harcamaları belirleyen faktörleri analiz ederek ekonomik, politik ve demografik değişkenlerin sosyal harcamalar üzerindeki etkilerini incelemektir. Değişkenlerin sosyal harcamaların şekillenmesinde önemli bir etken olup olmadığını araştırılmış, elde edilen sonuçlarla birlikte teorik ve amprik olarak tutarlı bir açıklama sunulması amaçlanmıştır. Böylece özel sektörün kârlı bulmaması nedeniyle yeterince yatırım yapmadığı alanlarda kamu sektörünün düzenleyici faaliyetlerini arttırması sağlanabilecektir.

2. Sosyal harcamalar üzerine teoriler

Birçok gelişmekte olan ülkede, kamu sektörü insan sermayesinin oluşumu ve kalkınma için önem taşıyan eğitim, sağlık ve sosyal koruma gibi hizmetlerin sağlanmasında öncü rol oynamaktadır (Gebregziabher ve Niño-Zarazúa, 2014, s.1). Bunlar gibi hizmetler bireylerin temel ihtiyaçlarının, eğitimlerinin, sağlıklarının ve maddi imkanlarının üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bu nedenle sosyal harcamaların belirleyicilerini anlamak ve nasıl etkin kullanılacağını bilmek tüm ülkeler ve halkları için önem teşkil etmektedir.

Refah devletinde kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlara anayasada belirtilen hükümler doğrultusunda çeşitli görev ve hizmetlerden sorumludur. İnsanın açlık, susuzluk gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarından sonraki en büyük ihtiyacı güvenlik duygusudur. Refah devletinin sosyal güvenlik mekanizması hastalık, sakatlık, ölüm gibi tehlikelere maruz kalan bireylere güvence sağlamaktadır (Özdemir, 2007, s. 87). Her ülkede aynı olmamakla birlikte, devlet başta sosyal güvenlik olmak üzere, eğitim, sağlık, gelir dağılımı, işsizlik vb. alanlarda uyguladığı politikalarla toplumsal huzuru sağlamayı, asgari geçim şartlarını belirleyerek bunun altına düşülmesini engellemeyi amaçlamaktadır.

Sosyal harcamalar üzerine yapılan çalışmalarda küreselleşme büyük yer kaplamaktadır. Harcamaların hacminin belirlenmesinde ülkelerin gelişme düzeyi, küresel krizler, etkileşimli kültür, yönetim şekli gibi birçok faktör etkilidir. Küreselleşmenin sosyal harcamalar üzerindeki etkisi genellikle iki hipotez üzerinden tartışılmıştır.

Etkinlik hipotezi, küreselleşmenin sosyal harcamaları olumsuz etkilediğini iddia etmektedir. Buna göre küresel piyasa güçleri, ulusal karar alıcılara daha fazla ekonomik etkinlik için diğer devletlerle mücadele ederken sosyal devletin feda edilebileceğini telkin etmektedir. (Jeong, 2010, s. 3) Büyük ölçekte uluslararası şirketler yatırım yaparken harcamalarını en az seviyede tutmak istemektedir, bu nedenle de yatırım yapacakları ülkede birçok etkeni dikkate alırken, sosyal harcamaların, dolayısıyla kendilerine çıkacak ekstra maliyetlerin hesabını yapmaktadırlar. Yüksek sosyal harcamalarda bulunan ülkelerde işsizlik yardımları, eğitim harcamaları vb. nedenlerle işçi ücretleri yükselirken maliyetler de artmaktadır. Ekonomik etkinliği arttırmak, firmaların uluslararası rekabetçiliği sağlamak adına sosyal harcamaların azaltılması tezi büyük şirketler tarafından desteklenmektedir. Büyük şirketlerin çeşitli baskılarına rağmen son yıllarda OECD (2014, s.1) verilerine göre Kanada, Almanya, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ta sosyal harcamaların GSYİH içindeki payı düşmeye başlasa da, diğer ülkelerdeki pay tarihlerinin en yüksek düzeylerinde seyretmektedir.

Finansal serbestleşmenin artmasıyla birlikte açık sermaye piyasalarının gelişmesi hükümetlere sosyal hizmetlerde kullanılması adına alternatif sermaye kaynakları sunabilmektedir; ancak devlet borçlarının geri ödenmesi sırasında artan reel faizler ülke içinde yatırımları azaltabilmektedir (Avelino, Brown ve Hunter, 2005, s. 626). Ayrıca bu durum reel döviz kurunun değer kazanıp, yerli üreticilerin rekabetçiliğinin azalması anlamına gelmektedir. Hükümet sosyal harcamaları devam ettirmek adına vergi arttırmak veya daha fazla borç almak tercihiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum sosyal harcamaların sorgulanmasına yol açmaktadır. Vergi oranlarını arttırmak yerli üreticilerin rekabetçiliğini azaltacağından her zaman tercih edilecek bir yol değildir. Vergi oranlarının arttırılmadığı ve açık piyasa işlemleriyle borçlanılmadığı durumlarda devletlerin sosyal harcamaları azaltması dışında bazen pek seçenekleri kalmamaktadır. Ayrıca sosyal harcamalar her zaman toplum için olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. Sosyal harcamalar eğer vergi ile finanse ediliyorsa toplum içinde vergi verenle, sosyal harcamalardan yararlananlar arasında potansiyel çatışmalara yol açabilmekte, aynı zamanda işsizlik maaşlarının verilmesi bireyleri çalışmaktan alıkoyabilmektedir.

Etkinlik hipotezinin aksine telafi hipotezi ise küreselleşmenin sosyal harcamalar üzerinde dolaylı olarak olumlu etkileri olduğunu önermektedir. Hipotezin arkasında yatan düşünce politik ve siyasi rekabette hükümetlerin oy kaybı yaşamamaları adına küreselleşmenin olumsuz etkilerini giderecek önlemler alarak sosyal devletin güçlenmesini sağlamaktır. Cameron 1978 yılında yayınladığı çalışmada bazı ülkelere kamu sektörünün neden diğer ülkelere göre daha hızlı geliştiğini incelemiştir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde özel sektörün hakimiyetini arttırması ve piyasa mekanizmasının daha iyi işlemesine rağmen hükümetlerin sosyal hizmetler sağlamaktan geri kalmadığı hatta sermaye yatırımlarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Bu durumun nedeni ise Cameron'a göre ekonominin dışa açıklığının artmasını takiben yoğunlaşmanın arttığı endüstrilerde artan sendikal

faaliyetlerin işçilerin pazarlık gücünü yükseltmesidir. Dolayısıyla artan sendikal faaliyetler sosyal harcamaları dolaylı olarak arttırmaktadır (Cameron, 1978 s. 1256).

Telafi Hipotezinin arkasında yatan diğer düşünce ise, ülkelerin küresel piyasalara entegrasyon sürecinde dış şoklara karşı daha kırılgan olmasının yarattığı algılanan riskin büyümesidir. Uluslararası şoklara karşı kırılgan olan ülkelerde kamu harcamaları algılanan riskin azalmasına yol açmakta, dolayısıyla yatırımcılara da güven vermektedir. Ayrıca uluslararası ticaretin gelir eşitsizliğine yol açması durumunda da kamu sektörünü devreye girerek sosyal güvenlik harcamalarını arttırmaktadır.

Sosyal harcamaları, etkileyen faktörlerden biri de rekabetin toplum üzerinde yol açtığı olumsuz sonuçlardır. Rekabet her birey için eşit sonuçlar doğurmamaktadır ve gelir eşitsizliğindeki artış hükümetlerin önlem almasını zorunlu kılmaktadır. Uluslararası pazarlara entegrasyon hükümetleri işçilerin verimliliğini arttırmaya yönelik önlemler almaya iterken, sosyal harcamalar da artmaktadır (Mayoral ve Nabernegg, 2014, s. 4). İş sektörü, üretkenliğin artması adına kalifiye eleman talep ederken bu durum eğitim harcamalarının artmasında dolaylı rol oynamaktadır. Eğitim ve sağlık harcamaları tek yönlü harcamalar değildir. Yüksek eğitilmiş bir toplum vasıflı eleman sayısının artmasına, üretilen ürünlerin nitelikli olmasına yol açmaktadır.

Sosyal harcamaları etkileyen önemli bir konu ülkelerinin büyüme hızlarıdır. Devlet harcamalarının, ekonomik büyüme ile uzun dönemli pozitif ilişkili olması Wagner Yasası olarak adlandırılmaktadır (Lamartina ve Zaghini, 2008, s.1). Sanayileşen toplumda reel geliri yükselen halk, kendilerine daha fazla hizmet getirilmesini talep etmektedir. Devletin eğitim, sağlık gibi alanlara daha fazla harcama yapması ekonomik büyümenin reel etkileri olarak kabul edilmektedir. Birçok araştırmacı sosyal harcamalar ve ilgili politikaların uzun dönemde bilgi birikimi sağlamaya ve inovasyonlara yol açtığını düşünmüştür.

Sosyal harcama sadece küreselleşmeye bağlı değildir, birçok faktör harcamaların çeşidini hacmini ve yönünü etkileyebilmektedir. Ülkelerin demokrasilerinin gelişimi, kurumları gibi politik ve sosyal faktörler bu anlamda önemli bir etkidir. Genel inanış, sendikaların güçlü olduğu ve sol eğilimli partilerin hükümette olduğu dönemlerde ve kişilerin temel özgürlüklerinin gelişmiş olduğu ülkelerde sosyal harcamaların daha yüksek olduğudur.

Refah devletinin günümüzdeki halinin ilk çıkış noktası Avrupa ülkeleridir. Bu durum harcamaların düzeyini de belirleyen bir husustur. Avrupa’da sendikal faaliyetlerin erken gelişmesi ve güçlü olması sonucu nispeten yüksek sosyal güvenlik primleri varken, ABD’de daha düşük primler uygulanmaktadır (Özdemir, 2007, s. 90). Bunun yanı sıra siyasi etkenlerin, diktatörlüklerin sosyal harcamalar üzerindeki etkisini incelemek adına yapılan amprik çalışmalarda herhangi bir uzlaşma sağlanmamıştır. Bazı teoriler diktatörlüklerin halkı bastırıp, sendikaları yasakladığı gerekçesiyle sosyal harcamaların kısıldığını varsaymaktadır. Bunların aksine diğer bir grup teorisyen ise diktatörlüklerin sosyal harcamalar yaparak büyük muhalif hareketleri bastırmak ve siyasi meşruiyeti sağlamaya çalıştığını bu nedenle de demokratik ülkelere nazaran fazlaca farklılaşmadığını öne sürmektedir (Barroso, 2009, s. 2).

Sosyal harcamaların şekillenmesinde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri de rol oynamaktadır. Genel olarak gelişmekte olan ülkelerde kamu sektörünün halen baskı olduğu ekonomilerde, insani sermayeyi arttırmak, piyasalara yön vermek ve özel sektörün yatırım yapabilmesini sağlamak için sosyal harcamalar yüksek tutulmaktadır. Bu tip ülkeler gelişmiş ülkelere kıyasla GSMH’sinin daha büyük kısmını eğitim, sağlık vb. sosyal harcamalara ayırmaktadır. OECD Ülkeleri’nde ise sosyal harcamalardaki en büyük payı emeklilik ödemeleri ve sağlık harcamaları almaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arttıkça ortalama yaşam süresi de buna paralellik göstererek artmış ve emekli maaşı alanların sayısı aynı kalsa dahi daha uzun yıllar emekli maaşları ödenmeye başlanmıştır. Yaşlı nüfusun artması beraberinde sağlık harcamalarının da artmasına yol açmış, çeşitlenen ve fiyatı yükselen ilaçlarla birlikte sağlık ödemeleri sosyal hizmetlerde başı çeker hale gelmiştir. Bu nedenle toplum içinde, çalışan nüfusun ve yaşlı nüfusun hacmi, sosyal harcamaların kompozisyonu etkileyen faktörlerden biri olarak görülmektedir.

Sosyal harcamaları etkileyen ekonomik değişkenlere en önemli etkiyi yaşanan krizler ve durgunluklar yapmaktadır. Krizlerin sosyal harcamalar üzerindeki etkisi uzun dönemde değil hemen görülmektedir. OECD ülkeleri GSYİH’lerinin ortalama %20’sini sosyal harcamalara ayırmaktadır;

ancak bu veriler yaşanan krizlerden sonra hızlı bir değişiklik göstermektedir. Krizlerin klasik sonucu olarak artan işsizlik ülkelerin sosyal harcamalarının artmasına neden olmuştur. 2008 Krizi ve bu nedenle artan işsizlikle birlikte OECD Ülkeleri'nde 2007 yılında %18,9 olan Sosyal Harcamalar/GSYİH oranı 2009 yılı itibarıyla %21,9 olmuştur (OECD, 2014, s. 2).

3. Ampirik literatür

Ekonomik, demografik ve politik birçok faktörün sosyal harcamaların yapısını ve hacmini belirlediği düşünülmüş ve üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar genellikle belirli coğrafik bölgelerdeki ülkeler üzerine yoğunlaşmış ve benzer ülkelerin sosyal harcamalarını etkileyen değişkenler analiz edilmiştir.

Fernando Martín Mayoral, Markus Nabernegg (2014) Latin Amerika Ülkelerinin 1990-2010 yılları arasındaki ekonomik ve sosyal verilerini kullanarak sosyal harcamaların ekonomik, demografik ve politik belirleyicilerini araştırmışlardır. Çalışmalarında sistem genelleştirilmiş momentler metodunu kullanmışlardır. Sosyal harcama ve belirleyicileri arasında uzun dönemli ilişki buldukları çalışmada işsizlik oranı arttıkça toplam sosyal harcamaların arttığını, daha az demokratik kabul edilen ülkelerde sosyal harcamaların daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Axel Dreher, Jan-Egbert Sturm, Heinrich W. Ursprung (2006) küreselleşmenin hükümet harcamaları üzerindeki etkisini iki farklı veri seti ile incelemiştir. İlk sette 108 ülkenin, 1970-2001 yılları arasındaki sermaye, mal ve hizmet harcamaları, faiz ödemeleri ve sübvansiyonların gelişimi incelenmiştir. İkinci veri setinde ise, daha detaylı bir sınıflandırma yaparak, kamu, savunma, ekonomik düzen, çevre, konut, sağlık, eğitim ve sosyal harcamaları da modellerine dahil etmiştir. Bu veri seti ise 1990 yılından 2004 yılına kadar olan verilerle 15 OECD ülkesini kapsamaktadır. Küreselleşmenin göstergesi olarak KOF Küreselleşme Endeksi kullanmışlardır. KOF Endeksi ekonomik, politik ve sosyal entegrasyonu dikkate alırken, bunu ticaret ve yatırım akımlarını, uluslararası işlemlerin kısıtlamalarını, politik entegrasyonu inceleyerek yapmaktadır. Sonuç olarak küreselleşmenin hükümet harcamaları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin kayda değer olmadığına ulaşmışlardır. Bunun nedeni olarak ise telafi ve etkinlik hipotezi etkilerinin, birbirleri tarafından giderildiğini görmüşlerdir. (Dreher, Sturm, ve Ursprung, 2006, s. 3)

Hanbeom Jeong (2010, s. 43) çalışmasında, politik değişkenlerin sosyal harcamalar üzerindeki etkisini 1970-2002 yılları arasındaki 122 ülkeyi kesit ve zaman serileri birleştirilerek havuzlanmış veriler kullanılarak incelemiştir. Küreselleşmenin olumsuz etkilerinin ülkelerin rejim tipi, demokratikleşme, seçim rekabeti, siyasi katılım gibi içsel politik güçler tarafından engellenebileceği sonucuna varmışlardır.

Barroso'nun 2013 yılında yayınlanan sosyal harcamaların demokrasi ile ilgisini sorgulayan çalışmasında, sosyal harcamaların gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payı bağımsız değişken olarak alınırken ekonomik değişken olarak kişi başı GSYİH ve GSMH'nin yıllık büyümesi ele alınmıştır. Demografik değişken olarak 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payı, siyasi değişken olarak ülkelerin diktatörlükle geçirdikleri yıllar kukla değişken olarak alınmıştır. Sonuç olarak uzun dönemli diktatörlüklerin sosyal harcamaları azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Auteri ve Maruotti, 2011 yılında yayımladıkları çalışmalarında sosyal harcamaların belirleyicilerini incelemişler ve temel amaç olarak parti politikalarının refah harcamaları üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Kanada ve Japonya haricinde 20 Avrupa ülkesinin incelediği bu çalışmada verileri 1980 ve 2005 yılları arasına ait karşılaştırmalı siyasi veri kümesi seçilmiştir. Sosyo-ekonomik faktörlerin, sosyal harcamalar üzerindeki etkisini incelemek için finite mixture modeli kullanmışlardır. Sosyal harcamaların GSMH'ye göre yüzdesini bağımlı değişken olarak aldıkları çalışmada, GSMH'nin yıllık büyümesi, politik gösterge olarak Rae Endeksini, ekonomik değişken olarak işsizlik oranını ve demografik değişken olarak 65 yaş üstü kişilerin toplam nüfusa oranını bağımsız değişken olarak almışlardır. Sonuç olarak zaman içinde ülkelerin arasındaki büyük politik farklılıkların ortadan kalkmasıyla birlikte parti politikaların sosyal harcamalar üzerinde büyük etkilerinin olmadığı sonucuna varmışlardır.

Fiseha Gebregziabher ve Miguel Niño-Zarazúa (2014) çalışmalarında sosyal harcamaların özellikle sağlık, eğitim ve sosyal koruma harcamalarının yoksulluk ve insani kalkınma üzerindeki

etkilerini 55 gelişmekte olan ülkenin 1990-2009 yılları arasındaki verileriyle incelemişlerdir. Sosyal refahın göstergesi olarak Eşitsizliğe Ayarlı İnsan Gelişim Endeksi'ni (IHDI) dikkate almışlar ve sistem genelleştirilmiş momentler metodunu kullanarak analizlerini yapmışlardır. Sosyal harcamaların toplam refahı olumlu yönde etkilediğine, harcamalardaki %1'lik artışın uzun dönemde IHDI'de 0,057 puanlık artışa yol açtığına özellikle sağlık harcamalarının çocuk ölüm oranını azalttığına dair sonuca ulaşmışlardır.

Garrett, Geoffrey (2000) mal, hizmet ve sermaye piyasalarının uluslararası entegrasyon sürecinde ülkelerin ekonomik politika seçimlerini araştırmıştır. Artan ticaret ve sermaye mobilizasyonunun hükümet harcamaları üzerindeki etkisini 100'den fazla ülkeyi inceleyerek test etmiştir. Sonuç olarak ticaret düzeyinin, harcama düzeyi ile pozitif yönlü hareket ettiğine; ancak sermaye hareketliliğinin harcamalar üzerindeki etkisinin belirsiz olduğuna ulaşmıştır.

Genç ve Telatar, telafi hipotezinin Türkiye için geçerli olup olmadığını araştırdıkları çalışmalarında, GSYİH içinde kamu harcamalarını, ithalat ve ihracatın verilerinin toplamının GSYİH'ye oranını kullanmış, Engle ve Granger eşbütünleşme testi ile uzun dönemli ilişkiyi araştırmışlardır. Elde ettikleri sonuçlar Türkiye'de telafi hipotezinin geçerli olduğunu göstermiştir (Genç ve Telatar, 2015, s. 443).

Avelino, G., Brown, D.S. and Hunter, W. (2005) çalışması iki temel soruya cevap aramışlardır. Bu sorular artan ekonomik bütünleşmenin ve demokratikleşmenin Latin Amerika ülkelerindeki sosyal harcamaları nasıl etkilediğidir. 1980-1999 yılları arası 19 Latin Amerika ülkesinin yıllık verileri ile Prais-Winstein tahmin yöntemi kullanılmıştır. Ticaretin uluslararasılaşmasının eğitim ve sosyal güvenlik harcamalarını arttırdığı, finansal açıklığın hükümetin sosyal programlara olan harcamaları kısımadığını, demokratikleşme ile beşeri sermayeye yapılan harcamalar arasında pozitif ilişki olduğu ve işsizliğin artmasının sosyal harcamaları sonucuna varmışlardır Ayrıca demokratikleşme eğilimlerinin telafi hipotezini desteklediğine vurgu yapmışlardır.

Kaufman, R. and Segura-Ubierno, A. (2001), sosyal güvenlik transferlerinin, eğitim ve sağlık harcamalarının değişimlerini ele aldıkları çalışmada 14 Latin Amerika ülkesini 1973 ile 1997 yılları arasında kesitler arası veri kullanarak analiz etmiştir. Makaledeki temel amaç ekonomik değişkenlerin, politik ve kurumsal faktörlerin harcamalar üzerindeki etkilerini incelemektir. Ticari bütünleşmenin ve sermaye piyasalarının birleşmesinin toplam sosyal harcamalar üzerinde olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna rağmen politik faktörlerin sosyal harcamalar üzerinde olumlu ya da olumsuz önemli bir etkisine ulaşamamışlardır.

Serena Lamartina and Andrea Zaghini 23 OECD ülkesinde 1970-2006 dönemi için hükümet harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisini panel eşbütünleşme yöntemi ile araştırmıştır. Kişi başı gayri safi yurtiçi hasıla ile kamu harcamaları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Böylece çalışma Wagner Yasasını doğrulayan sonuca ulaşmıştır. Korelasyonun daha düşük kişi başı GSYİH'ya sahip ülkelerde daha yüksek çıkmasını geliştirmekte olan ülkelerin büyük ülkelere yakınsama sürecinde hükümet harcamalarının etkili olduğunu göstermiştir.

4. Ekonometrik model ve veri

Sosyal harcamalar ve belirleyicileri arasındaki ilişkiyi incelemek adına, sabit etkiler modeli ve dinamik panel veri metodları uygulanmıştır.

$$y_{it} = \alpha_0 + \beta_1 E_{it} + \beta_2 S_{it} + \beta_3 D_{it} + \eta_i + \lambda_t + v_{it} \quad (1)$$

y_{it} , i ülkesinin t , zaman periyodundaki sosyal harcamalarını, E_{it} ekonomik değişkenleri, S_{it} sivil hakları değişkenini ve D_{it} η_i , ülkelerin sabit etkilerini λ_t , zaman sabit etkisi v_{it} ise hata terimini vermektedir. 1 numaralı denklikteki model statik bir modeldir.

Sabit etkiler modelinin seçimi Hausman Testi sonuçlarına göre belirlenmiştir. Hausman Testi sabit etkili ve rassal etkili modeller arasında seçim yapmak için kullanılan bir testtir ve sabit etkili modelin tahminçileri ile rassal etkili modelin tahminçileri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığını incelemektedir. (Cameron ve Trivedi, 2005, s. 717) Testin boş hipotezi yatay kesite özgü hata bileşeni ile açıklayıcı değişkenler arasındaki korelasyon olmadığını varsaymakta ve boş hipotez

kabul edildiğinde rassal etkiler modeli seçilmektedir. Hausman testi sonucuna göre ki-kare değeri 0.0000'dır. Ki-kare değerinin eşik değer 0.05'in altında olması nedeniyle boş hipotez reddedilerek sabit etkiler modeli kullanılmıştır.

$$Y_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Y_{it-1} + \beta_1 E_{it} + \beta_2 S_{it} + \beta_3 D_{it} + \eta_i + \lambda_t + v_{it} \quad (2)$$

Sosyal harcamaların zaman içinde yavaşça değiştiği kabul edildiğinde, modele gecikmeli değişken eklemek gerekmektedir. Bu durumda model dinamik bir form almaktadır. Y_{it-1} bir dönem gecikmeli sosyal harcamaları temsil etmektedir.

Sabit etkiler tahmincisi küçük zaman (T) ve geniş ülke (N) panellerde sapmalı ve tutarsız tahmin sonuçlarına yol açmaktadır (Arellano, Bover, 1995). Sabit etkiler modeli bağımsız değişkenleri dışsal varsayarken, teorik olarak bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasında nedensellik ilişkisi söz konusu olabilmektedir. Bağımsız değişkenlerin var olabilecek endojenlik sorununun varlığı durumunda yani hata terimleriyle ilişkili olup olmadığı, tahmincinin sapmalı ve tutarsızlığının olabileceği durumlar için Manuel Arellano ve Stephen Bond (1991) and Richard Blundell ve Bond (1998) tarafından geliştirilen genelleştirilmiş momentler metodu (GMM) kullanılmaktadır.

Modelde 33 OECD ülkesinin 2007 yılından 2014'e kadar olan panel verisi kullanılmıştır. Estonya ve Litvanya'nın gerekli verileri kısmen eksiklikler içerdiği için bu ülkeler modele dahil edilmemiştir. Veriler yıllık olup, amaç sosyal harcamalar ile ilgili bağımsız değişkenleri kontrol edip, harcamalar üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Bağımlı değişken olarak kamu sosyal harcamaları, sağlık ve eğitim harcamaları kullanılmıştır. Modele, bağımlı değişken olarak kamu sosyal harcamalarının, sağlık harcamalarının ve eğitim harcamalarının GSYİH'ye oranları eklenmiştir. Böylece toplam sosyal harcamaların yanında sağlık ve eğitim harcamalarının belirlenmesindeki etkili faktörlerin ayrı bir şekilde analizi hedeflenmiştir. Ekonomik açıklayıcı değişkenler olarak merkezi hükümet borçlarının GSYİH'ye oranı, hükümet borçlarının faiz ödemeleri, yabancı net yatırımlar, enflasyon, toplam vergi geliri, ticaret ve işsizlik verileri eklenmiştir. Merkezi hükümet borçlarının artması ile birlikte kamu sosyal harcamalarının azalması beklenmektedir. Aynı şekilde hükümet borçlarının faiz ödemelerinin artması sosyal harcamaları olumsuz etkileyebilmektedir. Küreselleşmenin göstergelerinden biri olan yabancı net yatırımların artışının sosyal harcamaları ne yönde etkileyeceği konusunda net bir görüş birliği bulunmamaktadır. Yabancı net yatırımları artan dolayısıyla çok uluslu şirketlerin faaliyet gösterdiği ülkelerin algısı genel olarak istikrarlı olarak kabul edilmektedir.

Demografik faktör olarak, yaş bağımlılık oranı modele 3 farklı veri seti ile eklenmiştir. Bunlardan ilki "Yaşa Bağımlılık Oranı" olarak adlandırılmış olup, bu değişken 15 Yaşından Küçük ve 64 yaşından büyük kişilerin çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesini ifade etmektedir. Çalışma çağındaki nüfus olarak 15 yaşından büyük ve 64 yaşından küçük kişilerin oluşturduğu nüfus anlamına gelmektedir. Yaşa bağımlılık oranı arttığında eğitim ve sağlık harcamalarının artması beklenmektedir. Demografik faktörleri temsilen seçilen ikinci değişken "Yaşa Bağımlılık Oranı- Yaşlı" olarak adlandırılmıştır. Bu değişken ise 64 Yaşından büyük kişilerin çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesini göstermektedir. 64 yaşından büyük kişilerin emeklilik dönemlerinin gelmesi toplam sosyal harcamaları arttırması ve yaşa bağlı olarak sağlık harcamalarının artması beklenmektedir. Son olarak "Yaşa Bağımlılık Oranı – Genç" değişkeni ise 15 yaşından küçük kişilerin çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesini ifade etmektedir. Çalışma çağındaki olmayan 15 yaşından küçük kişilerin çalışma çağındaki kişilere göre yüzdesi arttığında eğitim harcamalarının artması beklenen bir durumdur.

Sosyal harcamaları etkileyen bireysel özgürlükler ve sivil hakların göstergesi olarak sivil haklar değişkeni alınmıştır. Bireysel özgürlüklerin ve sivil hakların artması sonucu, sosyal harcamalarda da paralel bir artış beklenmektedir. Bu değişken sivil hakları ülkeler bazında 1-7 arasında derecelendirilmesine imkan tanıyarak, sivil hakların sıralanmasını sağlamaktadır. 1 en gelişmiş sivil hakları tanımlarken, 7 en az gelişmiş sivil hakları tanımlamaktadır. Bu değişken nitel bilgi içerdiğinden, kukla değişken oluşturularak 2 kategori elde edilmiştir. Sivil haklar değişkeni modele kukla değişken olarak eklenmiş ve 1-3 arası gelişmiş sivil haklar olarak nitelendirilmiş 4-7 arası ise gelişmemiş sivil haklar olarak kabul edilmiştir. Böylece kukla değişken sayesinde sivil hakların geliştiği ülkeler ile gelişmemiş ülkeleri ayırt edebilmek mümkün hale gelmiştir. Sivil hakların geliştiği toplumlarda sosyal harcamaların olumlu etkilenmesi beklenmektedir.

Politik değişken olarak hükümetlerin siyasi yönünün harcamalar üzerinde etkisinin araştırılması adına sol görüşlü hükümetler modele kukla değişken olarak eklenmiştir. Genel olarak sol görüşlü hükümetlerin, merkez ve sağ görüşlü hükümete kıyasla daha fazla sosyal harcamaya yaptığı yönündedir; ancak son yıllarda bu farklılıkların ortadan kalktığına dair çalışmalar artmıştır. Tablo B sosyal harcamaların belirleyicileri üzerine kullanılan değişkenler hakkında özet bilgi vermektedir.

5. Tahmin sonuçları

Tahmin sonuçları Tablo 1 ve Tablo 2’de gösterilmiştir. İlgili tablolarla her model için ülke ve gözlem sayıları, R-kare, p değerleri verilmiştir. Katsayıların altında parantez içinde düzeltilmiş standart hatalar gösterilmiştir.

5.1. Sabit etkiler tahmin sonuçları

Sabit etkiler modeli ile tahmin edilen katsayılara bakıldığında kamu sosyal harcamalarının bağımsız değişken olduğu sonuçlara göre yabancı net yatırımlar, enflasyon, işsizlik ve sol değişkeninin anlamlı olduğu görülmektedir. Yabancı net yatırımlar %10 düzeyinde, enflasyon ve işsizlik %5 düzeyinde ve sol değişkeni ise %1 düzeyinde anlamlıdır. Yabancı net yatırımların katsayısı pozitifdir ve yabancı net yatırımlardaki bir birimlik artış kamu sosyal harcamaları üzerinde 0.011 birimlik bir artışa yol açmaktadır. Bu sonuca göre yabancı net yatırımların kamu sosyal harcamaları üzerinde çok büyük etkisi olmamasına rağmen ortaya çıkan sonuç telafi hipotezinin destekleyici niteliktedir. Enflasyondaki artış sosyal harcamalar üzerinde olumsuz etki yaparken, işsizlik oranının artışı beklendiği üzere sosyal harcamaları arttırmaktadır, sonuç var olan literatürle paralellik arz etmektedir. Sonuçlar sol değişkeninin kamu sosyal harcamalar üzerinde en etkili değişken olduğunu göstermektedir. Sol eğilimli hükümetlerin diğer hükümete kıyasla daha fazla kamu sosyal harcamaları yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. R kare değerine göre kamu sosyal harcamalarındaki değişimlerinin %69’unun bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir.

Sağlık harcamalarının bağımsız değişken olarak yer aldığı sonuçlara göre enflasyon ve toplam vergi değişkenleri %5 düzeyinde anlamlıdır. Enflasyon diğer bağımsız değişkenleri etkilediği gibi sağlık harcamalarını da olumsuz etkilemekte ve 1 birimlik artış sağlık harcamaları üzerinde 0.046 birimlik azalışa yol açmaktadır. Toplam vergi gelirinin azalması beklendiği gibi geliri düşen kamu sektörünün sağlık harcamalarını kısmasına yol açmaktadır.

Son olarak eğitim harcamalarını etkileyen değişkenlere bakıldığında enflasyon, toplam vergi geliri, açıklık ve sol değişkenlerinin katsayıları istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Enflasyondaki artış sosyal harcamaları olumsuz etkilerken, vergi, ülkelerin dış dünyaya entegrasyonunun arttığını gösteren açıklık değişkenindeki artış sabit etkiler tahminine göre eğitim harcamalarını az da olsa düşürmektedir. Bu sonuç etkinlik hipotezini destekleyici bir sonuçtur; ancak açıklık değişkeninin ithalat ve ihracat verilerinden oluşması ithalat ve ihracatın hangisinin baskın olduğunun tespit edilmesini gerekli kılmaktadır; çünkü küreselleşme tek yanlı bir durum değildir. Küreselleşme ile birlikte sadece ithalatını arttıran dolayısıyla dış ticaret açığı veren bir ülkeden sosyal harcamaları arttırmasını beklemek mümkün olmayacaktır.

Tablo 1
Sabit Etkiler Tahmin Sonuçları

Sabit Etkiler	Kamu Sosyal Harcamaları	Sağlık Harcamaları	Eğitim Harcamaları
Merkezi Hükümet Borcu	0.007 (0.008)	0.007 (0.005)	-0.000 (0.003)
Hükümet Borçlarının Faiz Ödemesi	0.054 (0.047)	-0.035 (0.028)	-0.009 (0.016)
Yaşa Bağımlılık Oranı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	0.198 -2.125	-0.043 (0.101)	0.629 (0.700)
Yaşa Bağımlılık Oranı, Yaşlı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	-0.041 -2.124	0.171 (0.100)	-0.524 (0.700)
Yaşa Bağımlılık Oranı, Genç (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	-0.963 -2.148	0.000 (.)	-0.882 (0.708)
Yabancı Net Yatırımlar	0.011* (0.005)	0.004 (0.003)	0.003 (0.002)
Enflasyon	-0.126** (0.038)	-0.046** (0.017)	-0.037** (0.013)
Toplam Vergi Geliri	0.054 (0.064)	0.094** (0.034)	0.072** (0.022)
Açıklık	-0.016 (0.010)	-0.005 (0.005)	-0.010** (0.003)
İşsizlik	0.290*** (0.047)	-0.018 (0.026)	0.028 (0.016)
Sivil Haklar	-0.722 (0.631)	0.000 (.)	0.376 (0.226)
Kişi Başı GSYİH'nın Logaritması	-1.595 (0.860)	0.003 (0.395)	-0.416 (0.288)
Sol	2.272*** (0.431)	0.343 (0.203)	0.442** (0.151)
Constant	54.363*** -9.615	7.141 -4.589	17.812*** -3213
Ülkeler	26	23	26
Gözlem Sayısı	147	107	141
R-Kare	0.6963	0.4101	0.5385
F Testi	0.0000	0.0000	0.0000

Not: Yıldız işaretleri için önem düzeyi: *% 10; **% 5; ***% 1.

5.2. Sistem GMM sonuçları

Sistem GMM tahmininde sonuçların geçerliliğini test etmek adına AR(2) ve Hansen testleri sonuçlarına bakılmaktadır. Arellano ve Bond (1991) çalışmasından hareketle yapılan AR(2) testi otokorelasyon var olup olmadığını Hansen testi ise moment koşullarının sağlanıp sağlanmadığını test etmektedir. Sonuçlara göre moment şartları sağlanmakta ve otokorelasyon bulunmamaktadır. Çalışmada Roodman'ın (2006) makalesini takiben iki dönem gecikmeli araç değişken kullanılmıştır.

Sistem GMM sonuçları incelendiğinde, her üç modelde de bağımsız değişkenlerin gecikmeleri harcamaları pozitif olarak etkilemektedir. Bağımlı değişken olarak kamu sosyal harcamalarının kullanıldığı tahmin sonuçlarına göre 15 yaş altı ve 64 yaş üstünde kalan kişilerin, çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesini gösteren yaşa bağımlılık oranı kamu sosyal harcamalarını olumlu etkilemektedir. Diğer bir deyişle 15 yaş altı ve 64 yaş üstündeki kişiler arttıkça sosyal harcamalar artmaktadır. Enflasyon diğer tüm tahminlerde kamu sosyal harcamaları da olumsuz etkilerken, toplam vergi gelirindeki artış ise olumlu etkilemektedir.

Sağlık harcamalarını etkileyen değişkenler incelendiğinde 15 yaş altı nüfusun çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesini gösteren yaşa bağımlılık oranı genç ve enflasyon değişkeni istatistiksel olarak anlamlıdır. Genç nüfusun artması sosyal harcamaları arttırırken, enflasyon ise azaltmaktadır. Son olarak eğitim harcamalarının bağımsız değişken olduğu tahmin sonuçlarına göre, 15 yaş altı ve 64 yaş üstü kişilerin çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesi arttıkça sağlık harcamaları artmakta, genç nüfusun çalışma çağındaki nüfusa göre yüzdesi arttıkça sağlık harcamaları artmakta, enflasyon ve işsizlik ise eğitim harcamalarını olumsuz etkilemektedir.

Tablo 2
Sistem GMM Sonuçları

Sistem GMM	Kamu Sosyal Harcamaları	Sağlık Harcamaları	Eğitim Harcamaları
Gecikmeli Kamu Sosyal Harcamaları	0.631*** (0.098)		
Gecikmeli Sağlık Harcamaları		0.729*** (0.104)	
Gecikmeli Eğitim Harcamaları			0.727*** (0.095)
Merkezi Hükümet Borcu	-0.004 (0.012)	-0.003 (0.002)	-0.004* (0.002)
Hükümet Borçlarının Faiz Ödemesi	0.068 (0.069)	-0.006 (0.016)	0.029 (0.017)
Yaşa Bağımlılık Oranı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	0.347** (0.126)	0.012 (0.472)	0.085** (0.026)
Yaşa Bağımlılık Oranı, Yaşlı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	-0.238 (0.235)	-0.011 (0.016)	-0.045 (0.027)
Yaşa Bağımlılık Oranı, Genç (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	-0.283 (0.220)	0.080* (0.033)	-0.058** (0.020)
Yabancı Net Yatırımlar	0.005 (0.008)	-0.002 (0.005)	0.001 (0.002)
Enflasyon	-0.268*** (0.053)	-0.044* (0.017)	-0.069*** (0.018)
Toplam Vergi Geliri	0.166** (0.060)	0.033 (0.023)	-0.012 (0.015)
Açıklık	0.002 (0.004)	-0.001 (0.002)	-0.001 (0.001)
İşsizlik	0.027 (0.071)	-0.011 (0.013)	-0.028* (0.012)
Sivil Haklar	-0.687 -4.872	1.601 -3.316	0.310 (0.388)
Kişi Başı GSYİH'nın Logaritması	-0.108 (0.896)	-0.221 (0.349)	0.074 (0.079)
Sol	0.343 (0.404)	-0.029 (0.130)	0.037 (0.087)
Ülkeler	26	22	26
Gözlem Sayısı	132	90	126
Araç Değişkenler	39	34	39
AR(2)	0.641	0.081	0.501
Hansen	0.642	0.828	0.800

Not:Yıldız işaretleri için önem düzeyi: *% 10; **% 5; ***% 1.

6. Sonuç

Sosyal harcamalar geçmişten günümüze toplumun refahının sağlanması, gelirin yeniden dağıtılması adına önem arz etmektedir. Ülkeler sağlık ve eğitim reformlarına önem vererek sosyal hedeflerine ulaşmaya çalışmakta dolayısıyla sosyal harcamaların yıllara göre değişmediği ve zamanla arttırıldığı bir durum tercih edilmektedir.

Bu çalışma kamu sosyal harcamaları, eğitim ve sağlık harcamaları üzerinde etki eden ekonomik, demografik ve politik faktörleri 2007-2014 dönemi verileriyle incelemeyi amaçlamıştır. Sabit etkiler tahmincisi ve sistem GMM tahmincisinin sonuçları dikkate alındığında sosyal harcamalar kısa süre içinde hızlı şekilde değişmediği, ülkelerin uzun vadeli planlarının bu harcamaları etkilediği görülmektedir.

Demografik değişkenlerin etkisi, sosyal harcamalar özellikle de eğitim ve sağlık harcamaları üzerinde görülmektedir. Genç nüfusun ve emekli sayısının artması sırasıyla eğitim ve sağlık harcamalarını pozitif olarak etkilemektedir; ancak bu sonuçlar tek gösterge olarak görülmemelidir. Günümüzde ülkelerin birçoğunda eğitim ve sağlık sektörü de dahil olmak üzere özel yatırımların hacmi artmaktadır. Dolayısıyla daha önce sadece kamunun hizmet verdiği alanlarda dahi özel girişimler varlık göstermekte, özel sigortaların gelişimi ve eğitim veren özel kurumların artması ile birlikte sosyal harcamaların yapısı da etkilenmektedir.

Siyasi faktör olarak ele alınan hükümetlerin sol-merkez-sağ görüşlü olduğunu gösteren veriler tahmin sonuçlarına göre sosyal harcamalar üzerinde büyük etkiler yapmamaktadır. Bunun nedeni ise sosyal harcamaların uzun dönemli planlamalar ile yapılması ve incelenen ülkelerin OECD ülkeleri olmasından kaynaklı olarak belirli bir gelişmişlik düzeyinde olduğudur. Politik faktör olarak ele alınan sivil haklar da sosyal harcamalar üzerinde büyük etkiler oluşturmamıştır.

Ekonomik faktörler, sosyal harcamaların en büyük belirleyicileridir. Tahmin sonuçlarına göre enflasyon tüm modellerde sosyal harcamaları olumsuz etkilemektedir. Toplam vergi geliri, genel olarak harcamaları arttırmaktadır. Literatürde sosyal harcamaları etkileyen küresel faktörler olarak genellikle açıklık ve yabancı net yatırımlar kullanılmıştır. Sistem GMM sonuçlarına göre bu iki faktör de istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla OECD ülkelerinde etkinlik ya da telafi hipotezlerinin hangisinin geçerli olduğuna dair bir sonuca ulaşılamamıştır.

Sonuç olarak, sosyal harcamalar eğitimden, sağlığa, sosyal güvenliğe ve güvencelere ayrılan harcamalardır. Yoksulluğun önlenmesi, gelir dağılımının sağlanması, refahın iyileştirilmesi, toplumsal huzursuzlukların giderilmesi adına yapılmaktadır. Son derece önemli amaçları olan bu harcamaların şekillenmesinde ve hacminin belirlenmesinde, ülkelerin ekonomik, demografik ve politik şartları önem arz etmektedir; uzun dönemli planlamalarla hangi düzeyde yapılacağına karar verilen sosyal harcamalar genel olarak kısa dönemli politikalarından ve hükümetlerin siyasi duruşundan çok fazla etkilenmemektedir. Fakat bu durum yaşanan krizler, ön görülemeyen durgunluklar olduğunda farklılaşmakta, enflasyon ve işsizlik gibi değişkenlerin sosyal harcamalar üzerindeki etkilerinin önemli etkiler yarattığı görülmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, H. ve Güran, M.C. (2015). Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Transfer Harcamaları ve Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Yöntemi ile Uzun Dönem Analizi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1), 1-18.
- Arellano, M., ve Bover, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. *Journal of Econometrics*, 68, 29-51.
- Auteri, M., ve Maruotti, A. (2012). Modelling waiting times in the Italian National Health Service. *Applied Economics Letters*, 19 (5), 459-465. Doi:10.1080/13504851.2011.583210
- Avelino, G., Brown, D.S. ve Hunter, W. (2005). The effects of capital mobility, trade openness, and democracy on social spending in Latin America, 1980-1999. *American Journal of Political Science*, 49(3), 625-641.
- Barrosa, Sergio B. (2013). *The determinants of social spending in Spain, 1950-1980, Are dictatorships less redistributive?*. Universitat de Barcelona. Facultat d'Economia i Empresa.

- Blundell, R., ve Bond S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics*, 87, 115-143.
- Briggs, Asa. (1999). The Welfare State at Historical Perspective. *Archives Européennes de Sociologie*, 2(2), 221-259.
- Cameron, David R. (1978). The Expansion of the Public Economy: A Comparative Analysis. *The American Political Science Review*, 72(4), 1243-1261.
- Cameron, A.C. ve Trivedi, P.K. (2005). *Microeconometrics: Methods and Applications*. New York: Cambridge University Press.
- Dreher, A., Sturm, J.E. ve Ursprung, H.W. (2006). *The Impact of Globalization on the Composition of Government Expenditures: Evidence from Panel Data*. Cesifo Working Paper 1755.
- Eser, H.B., Memişoğlu, D. ve Özdamar, G. (2011). Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 201-217.
- Gebregziabher, F. ve Niño-Zarazúa, M. (2014). *Social Spending and Aggregate Welfare in Developing and Transition Economies*. WIDER Working Paper, No. 2014/082: 51.
- Genç M.C., Telatar O.M. (2015). Telafi Hipotezi Türkiye İçin Geçerli midir?. *Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı*, 437-444
- Geoffrey, G. (2000). Globalization and Government Spending around the World. *Studies in Comparative International Development*, 35(4), 3-29.
- Hanbeom, J. (2010). *Globalization and The Politics of the Welfare State*, (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Kentucky, Lexington: Kentucky
- Lamartina, S.,Zaghini, A. (2008). *Increasing public expenditures: Wagner's law in OECD countries*. CFS Working Paper, No. 2008/13.
- Mayoral, F.M., Nabernegg, M. (2014). Determinants of Social Spending in Latin America. A Dynamic Panel Data Error-correction Model Analysis. *Encuentro de Economía Pública*.
- Organisation for Economic Cooperation and Development OECD (2014). *Social Expenditure Update - Social spending is falling in some countries, but in many others it remains at historically high levels*. Insights from OECD Social Expenditure Database (SOCX). <https://www.oecd.org/els/soc/OECD2014-Social-Expenditure-Update-Nov2014-8pages.pdf>, E.T.: 10.01.2017
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul: Euromat Entergre Matbaacılık.
- Roodman, David. (2006). *How to Do xtabond2: An Introduction to 'Difference' and 'System' GMM in Stata*. Center for Global Development Working Paper, 103.
- Wawro, G. (2002). Estimating Dynamic Panel Data Models in Political Science. *Political Analysis*, 10(1), 25–48.
- Yay, G., Taştan, H. ve Oktayer, A. (2016). Globalization, economic freedom, and wage inequality: A panel data analysis. *Panaeconomicus* 63(5), 581-601.

Ek

Tablo A

ABD	Almanya	Avustralya	Avusturya	Belçika
Birleşik Krallık	Çek Cumhuriyeti	Danimarka	Finlandiya	Fransa
Hollanda	İrlanda	İspanya	İsrail	İsveç
İsviçre	İtalya	İzlanda	Japonya	Kore
Lüksemburg	Macaristan	Meksika	Norveç	Polonya
Slovak Cumhuriyeti	Slovenya	Şili	Türkiye	Yeni Zelanda
Yunanistan				

Tablo B

Değişken	Açıklama	Kaynak
Kamu Sosyal Harcamaları	GSYİH'nin Yüzdesi	OECD
		Sosyal Harcama Veritabanı -SOCX
Sağlık Harcamaları	GSYİH'nin Yüzdesi	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Eğitim Harcamaları	GSYİH'nin Yüzdesi	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Merkezi Hükümet Borcu	GSYİH'nin Yüzdesi	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Hükümet Borçlarının Faiz Ödemesi	Gelire Oranı	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Yaşa Bağımlılık Oranı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	Çalışma Çağındaki Kişilerin Nüfusa Oranı	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Yaşa Bağımlılık Oranı, Yaşlı (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	Çalışma Çağındaki Kişilerin Nüfusa Oranı	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Yaşa Bağımlılık Oranı, Genç (Çalışma Çağındaki Nüfusun Yüzdesi)	Çalışma Çağındaki Kişilerin Nüfusa Oranı	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Yabancı Net Yatırımlar	GSYİH'nin Yüzdesi	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Enflasyon	GSYH Deflatörü (%yıllık)	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Toplam Vergi Geliri	ABD Doları/Kişi	OECD
		OECD Vergi İstatistikleri
Açıklık	İthalat+İhat/GSYİH	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
İşsizlik	Toplam İş Gücüne Oranı	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Sivil Haklar	1-7 Arası Düzey	Freedom House
Kişi Başı GSYİH'nin Logaritması	Cari ABD Doları	Dünya Bankası - World Bank
		Dünya Kalkınma Göstergeleri
Sol	Sol-Merkez-Sağ	Politik Kurumlar Veritabanı
		The Database of Political Institutions (DPI2015).